

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бобожко Юлії Борисівни на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Університету державної фіскальної служби України (протокол № 7 від 24.06.2021 року)

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права Державного податкового університету № 2 від 13 лютого 2025 року

Присутні:

головуюча на семінарі гарант освітньо-наукової програми 081 «Право» д.ю.н., доцент Бодунова О.М.,

директор навчально-наукового інституту права, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Топчій В.В., заступник директора з наукової роботи, к.ю.н., доцент Лаговська Н.В.; *кафедра фінансового та податкового права*: завідувач кафедри фінансового та податкового права, к.ю.н., професор Глух М.В., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України Рябченко О.П., професор кафедри, д.ю.н., професор Аністратенко Ю.І., професор кафедри, д.ю.н., доцент Біла В.Р., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Білоус В.Т., професор кафедри, д.н. з держ.упр., професор Долгий О.А., професор кафедри, д.ю.н., професор Касьяненко Л.М., професор кафедри, д.ю.н., професор Мацелик Т.О., професор кафедри, д.ю.н., професор Никитченко Н.В., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Нікітенко О.І., професор кафедри, д.ю.н., доцент Чайка В.В.; *кафедра цивільного права та процесу*: завідувач кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., професор Білянська Н.В., професор кафедри, д.ю.н., професор Чеховська І.В., доцент кафедри, к.ю.н., доцент Білоус Т.Й., доцент кафедри, к.ю.н., доцент Мілевська А.О.; *запрошені*: завідувач кафедри кримінального права та процесу, д.ю.н., професор Дідківська Г.В., завідувач кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н., доцент Бак В.І., завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу, к.ю.н., доцент Чернецька О.В., завідувач кафедри правничої лінгвістики, д.ю.н., доцент Миколаєць В.А.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки заочної форми навчання навчально-наукового інституту права Державного податкового університету Бобожко Юлії Борисівни на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації», поданої на здобуття ступеня

доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Університету державної фіскальної служби України (протокол № 7 від 24.06.2021 року).

Слухали:

Доповідь здобувачки Бобожко Ю.Б. на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, висвітлила стан її розробки, визначила зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами, мету та задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрила наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, навела дані про апробацію результатів дисертації та кількість публікацій, а також окреслила структуру дисертації.

Зокрема, авторка наголосила, що державна реєстрація є інститутом держави, спрямованим на забезпечення реалізації конституційних прав громадян на власність, підприємницьку діяльність, безпечне екологічне середовище. Уповноважені суб'єкти, до яких належать нотаріуси, здійснюючи відповідні реєстраційні процедури в державних реєстрах, сприяють реалізації та водночас виконують функцію захисту від несанкціонованого вторгнення й проведення незаконних реєстраційних дій, наслідком яких є грубе порушення конституційних прав щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами приватної власності.

Нові виклики й ризики для функціонування, зокрема, інституту нотаріату обумовлені повномасштабним збройним нападом Росії на Україну в лютому 2022 року та водночас активізація реформування системи державних органів із впровадженням механізмів і процедур захисту прав громадян, реалізація суспільного запиту на реальні демократичні перетворення визначають особливу потребу в науковому осмисленні й поглибленому пошуку засобів щодо посилення гарантування законності та правопорядку в таких чутливих сферах життєдіяльності держави, які стосуються відновлення економіки, забезпечення охорони й захисту права власності, що сприяє формуванню джерел наповнення бюджетів усіх рівнів і створює підґрунтя відновлення економічного потенціалу нашої держави.

Окреслені проблемні питання обумовлюють поглиблений науковий пошук у галузях адміністративного права, суміжних галузевих юридичних науках, присвячений проблемам державної реєстрації, адміністративної процедури, правового статусу нотаріуса загалом та адміністративно-правового зокрема.

Існуючі наукові роботи з адміністративного права, цивільного права й цивільного процесу присвячені різним аспектам функціонування інституту нотаріату – починаючи із загальних питань і завершуючи окремими актуальними проблемами адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності.

Водночас відсутність серед наукових досліджень робіт цієї проблематики та соціально-правова потреба в підвищенні ефективності чинних на сьогодні процедур державної реєстрації в частині участі нотаріуса як гаранта законності їхнього здійснення та суб'єкта забезпечення реалізації права власності, його

охорони від незаконного відчуження визначають актуальність теми дисертаційного дослідження.

Ю.Б. Бобожко висвітлила мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, а також зупинилася на основних наукових висновках в роботі, що становлять наукову новизну.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо визначення та розкриття сутності, структури адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах державної реєстрації як їхнього суб'єкта.

Уперше обґрунтовано ознаки, визначено структурні елементи та сформульовано поняття адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах щодо державної реєстрації. Характерною особливістю адміністративно-правового статусу нотаріуса як учасника процедури державної реєстрації визнано його належність до суб'єктів владних повноважень із делегованими державою в цій частині повноваженнями щодо надання відповідних публічних реєстраційних послуг.

Запропоновано до структури адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації віднести додатковим елементом гарантії його прав та обов'язків, що запропоновано закріпити на законодавчому рівні способом внесення доповнень до статті 8-1 Закону України «Про нотаріат».

Наведено чинники, які визначають потребу в закріпленні на рівні законодавства розширення повноважень приватних нотаріусів у сфері державної реєстрації юридичних осіб, зокрема через надання можливостей здійснювати реєстрацію політичних партій та інших громадських формувань, громадських об'єднань, що дасть змогу знизити навантаження на бюджет у частині фінансування державних реєстраторів і зменшити рівень корупції.

Виділено актуальні питання вдосконалення адміністративної правосуб'єктності й деліктоздатності нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації та запропоновано способи їхнього вирішення у формі конкретних пропозицій щодо внесення змін до законодавства, зокрема проєкт Закону України «Про оптимізацію механізму застосування відповідальності нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації».

У роботі удосконалено підхід щодо розкриття змісту та визначення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, речових прав на майно та їх обтяжень з огляду на публічно-правову природу відповідних відносин, праворозуміння як різновиду адміністративних реєстраційних процедур, призначення щодо фіксації фактів у встановлений законодавством спосіб за чітко визначеною процедурою й уповноваженим суб'єктом, спрямованості на легітимацію правового статусу юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, законності набуття речових прав на майно та їх обтяжень; визначення структури й особливостей адміністративної правосуб'єктності нотаріуса як сукупності трьох самостійних елементів: правоздатності, дієздатності та деліктоздатності.

Дістало подальшого розвитку групування наукових поглядів щодо: а) розкриття сутності, змісту правового статусу нотаріуса загалом та

адміністративно-правового статусу зокрема (дало змогу встановити їхні складові та провести юридичну характеристику); б) адміністративної процедури (за критерієм праворозуміння її предмета, що дало змогу обґрунтувати положення про сутність адміністративних процедур державної реєстрації як у загальному значенні, так і з врахуванням їхньої предметної спрямованості, відображуючи їхній цілеспрямований, правовий характер, наявність юридичних наслідків здійснення); в) визначення державної реєстрації (як засіб фіксування певних фактів, юридичний акт, юридичний факт, інститут адміністративного права, адміністративна процедура); систематизація наукової думки щодо змісту адміністративної правосуб'єктності, що дало змогу вказати про вираження адміністративною правосуб'єктністю нотаріуса його спеціальної риси як умови зайняття особливого місця в системі адміністративно-правових відносин і можливості виступати їхнім учасником, маючи відповідні права та обов'язки; визначення особливостей юридичної відповідальності нотаріуса за неналежне виконання обов'язків у сфері державної реєстрації, що полягають у наявності її ретроспективного та проспективного аспектів, характерних ознак і складових частин; положення, які розкривають сутність, зміст моделей організації нотаріату, компетентності нотаріусів у світі та напрями вдосконалення системи нотаріату в Україні з метою формування її пріоритетної моделі.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані у: *науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку теоретичних положень щодо адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації; *правотворчій діяльності* – для вдосконалення положень чинних нормативно-правових актів щодо вдосконалення адміністративної правосуб'єктності й деліктоздатності нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації, зокрема механізму застосування відповідальності нотаріуса; *галузі правозастосування* – для вдосконалення практики реалізації нотаріусами повноважень у сфері здійснення реєстраційних процедур; *галузі освітнього процесу* – для підготовки та видання навчальної літератури (підручники, навчальні посібники) з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», інших навчально-методичних матеріалів, спеціальної літератури з роз'яснення положень законодавства про адміністративні реєстраційні процедури.

По завершенню доповіді аспірантці присутніми були поставлені такі **запитання:**

Касьяненко Л.М. Виділіть елементи адміністративної правосуб'єктності нотаріуса.

Відповідь: Дякую за запитання. Структура адміністративної правосуб'єктності нотаріуса складається з таких самостійних елементів: адміністративної правоздатності, адміністративної дієздатності, деліктоздатності. В роботі розкрито особливості змісту кожного елементу адміністративної правосуб'єктності нотаріуса. Так, його адміністративну правоздатність розкривають наступні особливості, які охоплюють: допуск до складання кваліфікаційного іспиту; складання кваліфікаційного іспиту; отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Зі свого боку особливості

адміністративної дієздатності нотаріуса виявляються в тому, що вона охоплює: призначення на посаду державного нотаріуса або реєстрацію приватної нотаріальної діяльності приватного нотаріуса; отримання доступу до державних реєстрів; здійснення повноважень як державним реєстратором. Узагальнення норм чинного законодавства дало змогу виділити такі дві групи прав і обов'язків державного реєстратора щодо: процедур державної реєстрації; зберігання реєстраційних справ (передбачено електронну й паперову форми щодо державної реєстрації речових прав та їх обтяжень).

Дідківська Г.В.: Коротко охарактеризуйте наукові дослідження, присвячені окремим аспектам теми Вашої роботи.

Відповідь: Дякую за запитання. Наукові дослідження проаналізовані за такими основними групами: правове положення нотаріуса та суб'єктів учинення нотаріальних дій; адміністративна процедура; розкриття змісту державної реєстрації. У межах кожної з виділених груп наукових досліджень встановлено їх окремі підгрупи. Зокрема, за критерієм визначення предмета адміністративної процедури виділено такі підгрупи досліджень: залежно від підходу щодо визначення сутності адміністративного процесу (Н. В. Галіцина); процесуальні дії щодо розгляду, розв'язання й вирішення конкретної адміністративної справи в публічній сфері (Е. Ф. Демський); певна послідовність здійснення суб'єктами правовідносин юридично значущих дій (О. В. Кузьменко); структурований, нормативно закріплений порядок ухвалення адміністративних актів або укладення адміністративно-правових договорів, спрямований на вирішення конкретних справ у сфері публічного управління (І. В. Бойко, О. Т. Зима, О. М. Соловійова, О. С. Лагода, В. П. Тимошук та ін.); нормативно закріплений порядок розгляду та вирішення адміністративної справи й ухвалення індивідуального адміністративного акта, а в деяких випадках і виконання такого акта (І. В. Бойко, Д. В. Лученко); у широкому значенні цієї категорії, яка відображає цілеспрямованість, послідовність вчинення дій уповноваженими суб'єктами в межах компетенції (О. І. Миколенко, Н. Р. Нижник, А. М. Школик, Б. Д. Гудз та ін.).

Мацелик Т.О.: Які стадії державної реєстрації Ви пропонуєте виділяти? Чим обумовлено Ваш підхід?

Відповідь: Дякую за запитання. Аналіз процедури з державної реєстрації юридичних осіб, речових прав на нерухоме майно дав змогу виділити такі її стадії: підготовча; звернення особи та прийняття документів державним реєстратором; розгляд заяв і перевірка поданих документів; ухвалення рішення, проведення державної реєстрації та видача адміністративного акта; оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного реєстратора – факультативна стадія. Ці стадії виділені на підставі результатів аналізу норм чинного законодавства, яке регламентує порядок здійснення державної реєстрації, наукових робіт, присвячених дослідженню сутності державної реєстрації, а також сучасних поглядів на визначення адміністративної процедури у теорії та законодавстві.

Мілевська А.О. Які аргументи покладені в основу внесення змін до статті 8-1 Закону України «Про нотаріат», а не до статті 12 цього Закону?

Відповідь: Дякую за запитання. Стаття 8-1 чинного Закону України «Про

нотаріат» стосується гарантій нотаріальної діяльності. За спрямованістю запропонованих змін їх доцільно віднести саме до цієї статті профільного Закону, а не до статті 12, яка стосується анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю. Так, запропоновано розширити коло гарантій нотаріуса від необґрунтованого втручання до його діяльності в частині застосування такого заходу дисциплінарної відповідальності, як анулювання свідоцтва про право зайняття нотаріальної діяльності. Тобто закріпити призначення такого заходу.

Чернецька О.В. Які моделі організації нотаріальної діяльності існують у світі і до якої можна віднести організацію нотаріату в Україні?

Відповідь: Дякую за запитання. Проаналізовано наступні моделі організації нотаріату та компетентностей нотаріусів у світі, які запроваджені в Італії, Великій Британії, Мексиці, Іспанії, Німеччині, Франції, США, Естонії, Індонезії із опрацюванням законодавства ЄС. Їхнє порівняння із системою нотаріату в Україні дозволило зробити висновок, що українська модель нотаріату на сучасному етапі тяжіє до перехідної моделі, оскільки не всі положення чинного законодавства щодо нотаріальної діяльності цілком узгоджуються з принципами діяльності класичного нотаріату латинського типу. Вбачається, що саме змішана нотаріальна модель, яка поєднує в собі основні характеристики німецької та французької моделей і функціонує вже в багатьох державах, є зразком симбіозу основних досягнень і переваг німецької та французької моделей, може бути прикладом для вдосконалення національної системи нотаріату України.

Головуюча: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **науковому керівнику, доктору юридичних наук, професору, заслуженому діячу науки і техніки України Рябченко О.П.**, вона зазначила, що підготовлена Бобожко Юлією Борисівною дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації» є цілісним науковим дослідженням, що підтверджується результатами теоретико-правового аналізу як законодавчої бази, так і наукового доробку у сфері вивчення вказаної проблематики.

Складений здобувачкою план дослідження дозволив охопити усі ключові питання теми дослідження і досить повно та змістовно висвітлити їх. Цьому сприяло правильне визначення нею мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, застосування необхідного наукового інструментарію.

Здобуті під час дослідження результати певною мірою заповнюють прогалини у висвітленні науково-теоретичних і прикладних питань. В обґрунтуванні авторських висновків у дисертації пропонується низка нових теоретично концептуальних та практично важливих положень.

Специфіка теми дослідження, сформульовані мета і завдання визначили структуру дисертації, послідовність та логіку викладення матеріалу. Зміст дисертації свідчить про повноту і завершеність комплексного дослідження.

Робота оформлена в повній відповідності до вимог, які ставляться щодо дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У цілому робота оцінена позитивно. Відмічено, що вона була виконана самостійно і авторку можна вважати підготовленою науковицею. Було акцентовано увагу на тому, що науковий керівник робила лише окремі зауваження та вносила окремі корективи щодо обраної теми дослідження. Здобувачка же з деякими зауваженнями погоджувалася, а з деякими – ні, аргументовано відстоюючи свою особисту точку зору з певних питань.

Вищевикладене свідчить, що дисертаційне дослідження проведене Бобожко Юлією Борисівною, дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації», представляє самостійне, закінчене дослідження теоретичного характеру, є оригінальним, актуальним, практично значимим і дозволяє зробити висновок, що робота відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до прилюдного захисту.

Головуюча: Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам:

Доктору юридичних наук, професору, заслуженому юристу України Нікітенку О.І., який підкреслив, що виконане Бобожко Юлією Борисівною дослідження присвячене актуальній проблемі, яка є важливою як для теорії, так і для практики.

Зазначена оцінка ґрунтується на результатах опрацьованих здобувачкою та використаних у тексті дисертації наукових, навчальних і нормативно-правових джерел (всього 225 найменувань на 22 сторінках), а також виведених нею на цій основі елементів наукової новизни (всього 10 положень), кожен із яких відображено в певній рубриці, а саме: вперше - 4 науково обґрунтованих результатів свого дослідження; удосконалено - 2 та дістали подальший розвиток - 4 положення.

Проведений аналіз опублікованих наукових розробок Ю.Б. Бобожко показав, що основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у 7 наукових публікаціях, серед яких 4 статті, опублікованих у наукових фахових виданнях України, тезах наукових повідомлень на 3 науково-практичних конференціях (сторінка 10-11, додаток А).

Виходячи з цього, варто визнати, що кількість праць та інших результатів цієї наукової розробки, у цілому та з формальної точки зору є достатньою для узагальнення та наукового обґрунтування вироблених її авторкою положень, висновків, рекомендацій і пропозицій по суті досліджуваної проблематики.

Про наукову новизну та практичну цінність цієї дисертації свідчать також й інші її положення, висновки та пропозиції, що відображені у відповідних розділах і підрозділах. Проте, як *побажання*:

1. В роботі значну увагу приділено дослідженню проблем юридичної відповідальності нотаріусів, що визначає питання про стан врегулювання їх адміністративної відповідальності.

Підсумовуючи, констатовано, що дисертація Бобожко Юлії Борисівни є цілісним завершеним монографічним дослідженням важливої наукової і практичної проблеми, містить у собі наукові висновки і рекомендації, що мають істотне значення, відповідає встановленим вимогам та профілю наукової

спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Із огляду на зауважене, даний варіант дисертації може бути рекомендований для захисту в спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доктору юридичних наук, професору Чеховській І.В., яка відзначила, що актуальність обраної Бобожко Юлією Борисівною теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і заперечень, адже на сьогодні немає достатньої бази монографічних досліджень, присвячених комплексному аналізу «Адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації».

У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Водночас, рецензентка підкреслила, що виконане Бобожко Юлією Борисівною дослідження є актуальним і своєчасним, а положення та висновки, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані.

При дослідженні застосовано ряд методів, обраних авторкою з урахуванням специфіки поставленої мети, а також об'єкта і предмета дослідження.

У дисертації авторка продемонструвала рівень своєї професійної зрілості та наукової кваліфікації. Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних і зарубіжних учених.

Дослідження фахово структуроване і відзначається цілісною логічною побудовою. Розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою і показують послідовність аналізу досліджуваних юридичних явищ. При поділі розділів основного тексту на підрозділи авторкою дотримані правила пропорційності і взаємозв'язку. Мета і завдання, які визначені авторкою у вступі, знайшли відображення у змісті і тексті дослідження.

Проте, як *побажання*:

1. У роботі досліджено судову практику Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, місцевих адміністративних судів щодо застосування до нотаріусів заходів відповідальності. У зв'язку з цим бажано висвітлити якість сучасного стану правового забезпечення процедур притягнення нотаріусів до відповідальності.

2. Викликає зацікавленість пропозиція щодо уведення до структури адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації додатковим елементом гарантії його прав та обов'язків. Не заперечуючи, в цілому, проти такої пропозиції, тим не менше, бажано розширити відповідну аргументацію.

У роботі також можна було розширити фактологічну та бібліографічну базу дослідження, з урахуванням іноземних джерел.

Рецензенткою відмічено, що в цілому, дослідження відображає вміння авторки довести свої судження та дискутувати при оцінці наукових поглядів опонентів. Основні висновки і пропозиції, сформульовані авторкою, викладені

чітко, без двозначності, прозоро; головні тези наведені комплексно, системно. Аргументи не суперечать один одному і є достатніми та переконливими.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертанткою особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

Таким чином, дисертація Бобожко Юлії Борисівни є цілісним, самостійним, завершеним монографічним дослідженням важливої наукової і практичної проблеми, відповідає встановленим вимогам та профілю наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, у зв'язку із чим рекомендується для подання у разову спеціалізовану вчену раду для подальшого публічного захисту.

Кандидату юридичних наук, доценту Білоус Т.Й., яка засвідчила, що дисертаційна робота Бобожко Юлії Борисівни на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації» є завершеною науковою працею, у ній розв'язано конкретне наукове завдання, яке полягає у теоретичному узагальненні та новому вирішенні наукового завдання щодо розкриття сутності, змісту, структури адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації з огляду на адміністративно-правову природу процедур державної реєстрації та місце нотаріуса у них, світовий досвід функціонування моделей нотаріату, судову практику, практику правозастосування суб'єктів контролю нотаріальної діяльності, що обумовило пропозиції, які стосуються забезпечення належного правового регулювання відносин щодо встановлення та реалізації нотаріусом статусу у адміністративних реєстраційних процедурах. Завдяки зазначеному сформульовано ряд нових теоретичних положень і висновків.

Дисертація Бобожко Юлії Борисівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів робота Бобожко Юлії Борисівни на тему: «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації» може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій раді за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Мацелик Т.О., яка зауважила, що здобувачка у своїй дисертації досягла поставленої мети. Зокрема, нею сформульовано ряд положень, що мають важливе теоретичне та практичне значення. У роботі вдало використано наукову літературу, емпіричні та нормативні джерела. Матеріал викладається логічно та послідовно.

Отже, можна зробити висновок, що подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову. Дисертація

Бобожко Юлії Борисівни на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації» є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, у якому обґрунтовується низка наукових положень та висновків, що відзначаються новизною у теоретичному плані і є важливими для юридичної практики, а також може бути рекомендовано для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, професор Глух М.В., яка зазначила, що дисертанткою опрацьовано досить значний масив літератури, який прямо чи опосередковано стосується теми дисертаційного дослідження, у тому числі безпосередньо проаналізовано документальні, нормативно-правові та статистичні джерела, судову практику, а також сучасну наукову літературу. Це слугує свідченням високого рівня обізнаності здобувачки у темі, яка нею досліджується, та відповідного рівня обґрунтованості зроблених нею висновків.

Доктор юридичних наук, професор Аністратенко Ю.І. наголосила, що для тих, хто досліджує, вивчає та цікавиться проблематикою розвитку теорії адміністративної процедури, особливостей реалізації нотаріусом повноважень у сфері державної реєстрації буде корисним ознайомитися як із самим дослідженням, так і з висновками, до яких дійшла авторка.

Дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, отримані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння авторки обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал. Структурно вдалою видається побудова змісту дисертації. Переконаливими варто назвати загальні висновки, якими показана ступінь вирішеності проблеми, що визначена у вступі до роботи. Авторка дослідження має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях. Дисертаційна робота виконана самостійно, має комплексний і завершений характер.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають, безумовно, як теоретичне, так і практичне значення. Тому, дисертаційна робота Бобожко Юлії Борисівни на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації» може бути рекомендована до захисту у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Мілевська А.О., яка зупинилася на методології дисертаційної роботи, відмітила її обґрунтованість для висвітлення основних положень. Підняті у дисертаційному дослідженні проблеми і запропоновані авторкою шляхи їх розв'язання формують методологічне підґрунтя вдосконалення адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації. Робота відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Бодунова О.М. відзначила відповідність представленого Бобожко Юлією Борисівною дисертаційного дослідження встановленим вимогам щодо визначення шляхів вирішення наукового завдання, яке має значення для розвитку науки адміністративного права, а саме – розкриття сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації. Глибоке

опрацювання досліджуваної проблеми дозволило сформулювати чіткі і конкретні положення наукової новизни, які сформульовані уперше, удосконалені та дістали подальшого розвитку. Апробація результатів дослідження здійснена у повному обсязі, що дозволяє відобразити результати виконаної роботи. Зважаючи на вказане, робота повністю відповідає пошукованій спеціальності 081 «Право» і може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Топчій В.В. акцентував на актуальності і новизні роботи, підтримав доповідачів і запропонував проголосувати за роботу Бобожко Юлії Борисівни щодо захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

щодо дисертації Бобожко Юлії Борисівни на тему : «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Державна реєстрація є інститутом держави, спрямованим на забезпечення реалізації конституційних прав громадян на власність, підприємницьку діяльність, безпечне екологічне середовище. Уповноважені суб'єкти, до яких належать нотаріуси, здійснюючи відповідні реєстраційні процедури в державних реєстрах, сприяють реалізації та водночас виконують функцію захисту від несанкціонованого вторгнення й проведення незаконних реєстраційних дій, наслідком яких є грубе порушення конституційних прав щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами приватної власності.

Нові виклики й ризики для функціонування, зокрема, інституту нотаріату обумовлені повномасштабним збройним нападом Росії на Україну в лютому 2022 року та водночас активізація реформування системи державних органів із впровадженням механізмів і процедур захисту прав громадян, реалізація суспільного запиту на реальні демократичні перетворення визначають особливу потребу в науковому осмисленні й поглибленому пошуку засобів щодо посилення гарантування законності та правопорядку в таких чутливих сферах життєдіяльності держави, які стосуються відновлення економіки, забезпечення охорони й захисту права власності, що сприяє формуванню джерел наповнення бюджетів усіх рівнів і створює підґрунтя відновлення економічного потенціалу нашої держави.

Окреслені проблемні питання обумовлюють поглиблений науковий пошук у галузях адміністративного права, суміжних галузевих юридичних науках, присвячений проблемам державної реєстрації, адміністративної процедури, правового статусу нотаріуса загалом та адміністративно-правового зокрема.

Існуючі наукові роботи з адміністративного права, цивільного права й цивільного процесу присвячені різним аспектам функціонування інституту нотаріату – починаючи із загальних питань і завершуючи окремими актуальними проблемами адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності.

Водночас відсутність серед наукових досліджень робіт цієї проблематики та соціально-правова потреба в підвищенні ефективності чинних на сьогодні процедур державної реєстрації в частині участі нотаріуса як гаранта законності їхнього здійснення та суб'єкта забезпечення реалізації права власності, його охорони від незаконного відчуження визначають актуальність теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5, Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 27.09.2021 № 487, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки., Стратегії розвитку Державного податкового університету на 2022–2027 рр., затвердженої Вченою радою Державного податкового університету 30 червня 2022 р., протокол № 11.

Метою роботи є розкриття сутності, змісту, структури адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації та обґрунтування пропозицій щодо забезпечення належного правового регулювання відносин щодо встановлення й реалізації нотаріусом статусу в адміністративних реєстраційних процедурах, зокрема на основі порівняльно-правового аналізу світового досвіду функціонування моделей нотаріату та врахування судової практики, практики правозастосування суб'єктів контролю нотаріальної діяльності.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

– здійснити огляд наукових досліджень щодо правового статусу нотаріуса, його участі в адміністративних процедурах державної реєстрації та виділити усталені наукові погляди, зокрема щодо його адміністративно-правового статусу;

– розкрити сутність, структуру та правове забезпечення процедури державної реєстрації;

– обґрунтувати поняття, виділити елементи адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах щодо державної реєстрації;

– встановити адміністративну правосуб'єктність нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації;

– виявити особливості юридичної відповідальності нотаріуса за неналежне виконання обов'язків у сфері державної реєстрації;

– розкрити сутність, зміст моделей організації нотаріату, компетентностей нотаріусів у світі та запропонувати способи формування пріоритетної моделі системи нотаріату в Україні на підставі проведеного порівняльно-правового аналізу;

– визначити актуальні питання вдосконалення адміністративної правосуб'єктності й деліктоздатності нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації та обґрунтувати пропозиції щодо їхнього вирішення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері державної реєстрації.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації.

Методи дослідження. Критерієм виконання дослідження обрано наукову об'єктивність, що визначило сукупність загальнонаукових і спеціально юридичних методів наукового пізнання обраного правового явища. Так, порівняльно-правовий аналіз у сукупності із методами аналітичного дослідження, логіко-семантичним методом, методом правового моделювання та систематизації дали змогу в своєму послідовному, логічному, комплексному поєднанні сформулювати авторський підхід до систематизації наукових досліджень обраного предметного спрямування (п. 1.1), розкриття сутності, структури та правового забезпечення процедури державної реєстрації (п. 1.2), обґрунтування поняття й виділення елементів адміністративно-правового статусу нотаріуса в досліджуваних реєстраційних правовідносинах (п. 1.3), розкриття адміністративної правосуб'єктності нотаріуса (п. 2.1) та його юридичної відповідальності (п. 2.2), визначити способи вдосконалення адміністративно-правового статусу нотаріуса (розділ 3), зокрема за допомогою дослідження світового досвіду функціонування системи нотаріату в Італії, Великій Британії, Іспанії, Німеччині, Франції, США, Мексики, Індонезії, а також законодавства ЄС (п. 3.1). Крім перелічених, застосування окремих методів наукового пізнання, притаманних юридичним дослідженням, а саме гносеологічний метод, структурно-функціональний і системно-структурний дали змогу поглибити такі теоретичні положення: «реєстраційна процедура» (п. 1.2), «стадії державної реєстрації» (п. 1.2), «адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації» (п. 1.3), «адміністративна правосуб'єктність нотаріуса» (п. 2.1), «протиправна поведінка нотаріуса» (п. 2.2). Статистичний метод і метод правового узагальнення стали основою аналізу правозастосовної діяльності Міністерства юстиції України (п. 1.2).

Науково-теоретичну основу дослідження становлять роботи із теорії права, галузей конституційного права, адміністративного права й процесу, цивільного права, господарського права, кримінального права, а також дослідження зарубіжних учених. Нормативну основу роботи становлять Конституція України, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти з питань врегулювання правового статусу нотаріуса, зокрема як суб'єкта державної реєстрації. Інформаційною та емпіричною базою роботи є матеріали розгляду Міністерством юстиції України скарг у сфері державної реєстрації, актуальні правові позиції вищих судів (зокрема, Вищого адміністративного суду України, Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, Верховного Суду), судова практика Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, місцевих адміністративних судів щодо застосування до нотаріусів заходів відповідальності, а також довідкові видання, публікації у відкритих джерелах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертаційному дослідженні, спираючись на новітні доктринальні положення в галузі адміністративного права, інших галузевих юридичних наук, суміжних із предметом дослідження, й актуальні методи наукового пізнання, запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо визначення та розкриття сутності, структури адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах державної реєстрації як їхнього суб'єкта, що дало нагоду обґрунтувати ряд висновків, які є новими, та сформулювати практичні пропозиції з досліджених питань. До основних результатів дослідження належать такі:

уперше

– обґрунтовано ознаки, визначено структурні елементи та сформульовано поняття адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах щодо державної реєстрації. Характерною особливістю адміністративно-правового статусу нотаріуса як учасника процедури державної реєстрації визнано його належність до суб'єктів владних повноважень із делегованими державою в цій частині повноваженнями щодо надання відповідних публічних реєстраційних послуг;

– запропоновано до структури адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації віднести додатковим елементом гарантії його прав та обов'язків, що запропоновано закріпити на законодавчому рівні способом внесення доповнень до статті 8-1 Закону України «Про нотаріат»;

– наведено чинники, які визначають потребу в закріпленні на рівні законодавства розширення повноважень приватних нотаріусів у сфері державної реєстрації юридичних осіб, зокрема через надання можливостей здійснювати реєстрацію політичних партій та інших громадських формувань, громадських об'єднань, що дасть змогу знизити навантаження на бюджет у частині фінансування державних реєстраторів і зменшити рівень корупції;

– виділено актуальні питання вдосконалення адміністративної правосуб'єктності й деліктоздатності нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації та запропоновано способи їхнього вирішення у формі конкретних пропозицій щодо внесення змін до законодавства, зокрема проект Закону України «Про оптимізацію механізму застосування відповідальності нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації» (додаток Б);

удосконалено

– підхід щодо розкриття змісту та визначення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, речових прав на майно та їх обтяжень з огляду на публічно-правову природу відповідних відносин, праворозуміння як різновиду адміністративних реєстраційних процедур, призначення щодо фіксації фактів у встановлений законодавством спосіб за чітко визначеною процедурою й уповноваженим суб'єктом, спрямованості на легітимацію правового статусу юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, законності набуття речових прав на майно та їх обтяжень;

– визначення структури й особливостей адміністративної правосуб'єктності нотаріуса як сукупності трьох самостійних елементів: правоздатності, дієздатності та деліктоздатності;

дістало подальшого розвитку

– групування наукових поглядів щодо: а) розкриття сутності, змісту правового статусу нотаріуса загалом та адміністративно-правового статусу зокрема (дало змогу встановити їхні складові та провести юридичну характеристику); б) адміністративної процедури (за критерієм праворозуміння її предмета, що дало змогу обґрунтувати положення про сутність адміністративних процедур державної реєстрації як у загальному значенні, так і з врахуванням їхньої предметної спрямованості, відображуючи їхній цілеспрямований, правовий характер, наявність юридичних наслідків здійснення); в) визначення державної реєстрації (як засіб фіксування певних фактів, юридичний акт, юридичний факт, інститут адміністративного права, адміністративна процедура);

– систематизація наукової думки щодо змісту адміністративної правосуб'єктності, що дало змогу вказати про вираження адміністративною правосуб'єктністю нотаріуса його спеціальної риси як умови зайняття особливого місця в системі адміністративно-правових відносин і можливості виступати їхнім учасником, маючи відповідні права та обов'язки;

– визначення особливостей юридичної відповідальності нотаріуса за неналежне виконання обов'язків у сфері державної реєстрації, що полягають у наявності її ретроспективного та проспективного аспектів, характерних ознак і складових частин. Розкрито зміст складових частин юридичної відповідальності нотаріуса за неналежне виконання обов'язків у сфері державної реєстрації;

– положення, які розкривають сутність, зміст моделей організації нотаріату, компетентності нотаріусів у світі та напрями вдосконалення системи нотаріату в Україні з метою формування її пріоритетної моделі.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку теоретичних положень щодо адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації;

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення положень чинних нормативно-правових актів щодо вдосконалення адміністративної правосуб'єктності й деліктоздатності нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації, зокрема механізму застосування відповідальності нотаріуса;

– *галузі правозастосування* – для вдосконалення практики реалізації нотаріусами повноважень у сфері здійснення реєстраційних процедур;

– *галузі освітнього процесу* – для підготовки та видання навчальної літератури (підручники, навчальні посібники) з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», інших навчально-методичних матеріалів, спеціальної літератури з роз'яснення положень законодавства про адміністративні реєстраційні процедури.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювались на засіданні кафедри фінансового та податкового права. Результати дослідження були оприлюднені на одній всеукраїнській та двох міжнародних науково-практичних конференціях: «Законодавство України: реалії та перспективи» (Київ, 2024), «Science and society: modern trends in a changing

world» (Vienna, Austria, 2024), «Eurasian scientific discussions» (Barcelona, Spain, 2022).

Публікації. Основні наукові результати дисертації викладені в 7 наукових публікаціях, серед яких 4 наукові статті, опублікованих у фахових юридичних виданнях України, затверджених МОН України, 3 тези доповідей на всеукраїнській та міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з основної частини (вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 213 сторінок, з яких 163 сторінки основного тексту. Список використаних джерел складається з 225 найменувань і займає 22 сторінки, додатки викладено на 15 сторінках.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Фетько Ю. Б. Правова природа та сутність державної реєстрації. *Київський часопис права*. 2022. № 2. С. 106–110. DOI : <https://doi.org/10.32782/klj/2022.2.16>

2. Бобожко Ю. Б. Систематизація наукових досліджень проблеми визначення адміністративно-правового статусу нотаріуса та його участі у процедурах державної реєстрації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2023. № 66. С. 26–31. URL : <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc66/7.pdf>

3. Бобожко Ю. Б. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах щодо державної реєстрації. *Право і суспільство* : науковий журнал, категорія Б. 2024. Вип. 1, т.1. С. 145–154. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/1_2024/part_1/24.pdf ; DOI : <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.1.22>

4. Бобожко Ю. Б. Адміністративна правосуб'єктність нотаріуса як елемент його правового статусу у відносинах державної реєстрації: проблематика наукового підходу до визначення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2024. № 70. С. 18–21. URL : <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc70/5.pdf>

які засвідчують апробацію результатів дисертації:

1. Фетько Ю. Б. Структура адміністративної процедури з державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. *Eurasian scientific discussions* : the 8th International scientific and practical conference, August 29–31, 2022 / Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2022. 305, [299] с. URL : <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/EURASIAN-SCIENTIFIC-DISCUSSIONS-29-31.08.22.pdf>

2. Бобожко Ю. Б. Напрямки вдосконалення правового регулювання відносин у сфері державної реєстрації: окремі пропозиції. *SCIENCE AND SOCIETY: MODERN TRENDS IN A CHANGING WORLD* : XI Міжнародна науково-практична конференція, Відень, 01–03.10.2024 / MDPC Publishing, Vienna, Austria. Відень, 2024. 382, [370–376] с. URL : <https://sci-conf.com.ua/wp->

content/uploads/2024/10/SCIENCE-AND-SOCIETY.-MODERN-TRENDS-IN-A-CHANGING-WORLD-1-3.10.24.pdf

3. Бобожко Ю. Б. Кваліфікаційні вимоги до нотаріуса як складова його адміністративно-правового статусу у відносинах державної реєстрації. *Законодавство України: реалії та перспективи* : матеріали II науково-практичної конференції, м. Київ, 25–26 жовтня 2024 р. Одеса : Видавництво «Молодий вчений», 2024. 108, [70–73] с. URL : <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/117/1657/3452-1>

Характеристика особистості здобувача. Бобожко (Фетько) Юлія Борисівна народилась 01 листопада 1993 року в селі Скорики Підволочиського району Тернопільської області.

Закінчила у 2015 році Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за спеціальністю «Правознавство», ступінь «магістр», кваліфікація магістр права.

Юрисконсульт приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Деделюк С.Ю.

Заміжня. Дітей немає.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Бобожко Юлії Борисівни і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бобожко Юлії Борисівни на тему : «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Бобожко Юлії Борисівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Бобожко Юлії Борисівни на тему : «Адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації»

до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права: «за» – 22; «проти» – немає; «утримались» – немає.

**Голова фахового семінару кафедр
навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент,
гарант освітньо-наукової
програми 081 «Право»**

Олеся БОДУНОВА